

Bøgernes nationalbank og et Universitetsbibliotek i svøb

Tale ved indvielsen af Det Kongelige Biblioteks nye bygning på Amager 26. maj 1998.

Af direktør Erland Kolding Nielsen

Kære kulturminister, prorektor, dekaner, kære gæster og medarbejdere, mine damer og herrer.

Det Kongelige Bibliotek står i disse år i en enestående situation, hvor fortid, nutid og fremtid mødes ude og inde i nye kombinationer, synlige for alle, brugere såvel som personale, hvis blot man gider åbne øjnene og løfte hovedet. Aldrig tidligere har Biblioteket, dets medarbejdere og brugere været i en tilsvarende situation.

Fiolstræde og Amager

D 29. oktober 1997 genåbnede vi *Johan Herholdts* klassiske Universitetsbiblioteksbygning fra 1861 i Fiolstræde med nye funktioner som fakultetsbibliotek for Samfundsvidenskab og Jura. I dag indvier vi en helt ny bygning som første etape af, hvad der skal blive et nyt, meget større fakultetsbibliotek for de humanistiske fag på Amager. Selvom det ikke oprindeligt var planlagt sådan, bliver det imidlertid det første byggeri i Ørestaden og i universitetsudbygningen i den nordlige del heraf. Formsproget er klassisk moderne high-tech-funktionalisme skabt af arkitekt *Stig Mikkelsen* og arkitektfirmaet *Dissing + Weitling*, og jeg afslører næppe

nogen hemmelighed for ret mange, når jeg siger, at det repræsenterer det bedste i arven efter professor Arne Jacobsen. Indvendig afspejler de to bygninger også hver sin tids syn på rationel biblioteksdrift og moderne publikumsbetjening.

Baggrunden og visionen

Ideen om en udbygning af Det Kongelige Bibliotek på Amager er ældre, end de fleste tror, og går i hvert fald tilbage til først i 1980'erne, men det synes at være en samfundslov, at forandringer på disse områder tager meget længere tid end forudset - og ønsket. Det Kongelige Bibliotek har haft magasinproblemer i mere end 50 år. Det har længe stået klart, at disse problemer hverken kvalitativt eller kvantitativt kunne løses på Slotsholmen, og at Amager reelt var den eneste mulighed inden for en rimelig radius af betjeningsstedet. Som det kun var naturligt og rationelt i et større perspektiv, blev magasinudbygningen på et tidligt tidspunkt forbundet med planer om en udbygning af publikumsbetjeningen især for Københavns Universitet. Som en del af det nu berømte "moderniseringsprojekt" for Det Kongelige Bibliotek blev der i 1986 nedsat en særlig arbejdsgruppe i samarbejde med Universitetet til at analysere og stille forslag om den fremtidige universitetsbiblioteksbetjening af Københavns Universitet parallelt med en anden arbejdsgruppe, der udarbejdede en samlet fysisk planlægning for Det Kongelige Bibliotek i fremtiden. Det er ideerne og forslagene i disse arbejdsgruppers (1 og 2) rapporter med titlerne "*Det Kongelige Bibliotek i fremtiden. Fysiske udbygnings-*

Kulturminister Elsebeth Gerner Nielsen vises rundt i det store nye magasin af direktør Erland Kolding Nielsen.

behov og byggemuligheder" og "Bibliotek og Universitet. Den fremtidige biblioteksbetjening af Københavns Universitets teologiske, samfundsvidenskabelige og humanistiske fakulteter" (Det Kongelige Bibliotek, 1986-7 (Serien: *Modernisering i historiske rammer*, bd. 1-2), vi i de forløbne år målrettet og stædigt har arbejdet på at realisere, i et tæt og stadig tættere - og i al væsentlighed - fortræffeligt samarbejde med Københavns Universitet, lige fra rektoratet til bygningstjenesten, men naturligt nok i denne sag mest med dekanatet for Det Humanistiske Fakultet. Byggeriet startede i 1995, og de knap 6.500 m² stod færdig i maj sidste år, enkelte ting dog undtaget grundet udbygningen med og ændringerne i etape 2. Efter uundgåelige, men nødvendige mangelfhjælpninger og til-

retninger tog vi det så i brug hen over sommeren og har afsluttet indflytningen af 44 km eller imellem 1 1/2 og 2 millioner bind her i foråret.

Hvad vi i dag kan præsentere, er altså første etape af 4 i et stort, fleksibelt magasin- og universitetsbiblioteksbyggeri, der bygger på *visionen* om at skabe et universitetsbibliotek efter anglo-amerikansk ide med mange studiepladser, store mængder litteratur på åbne hylder og let adgang til back-up fra lukkede magasiner. At det er magasindelen, vi har realiseret først, er der ikke noget mærkeligt i, da magasinbehovet repræsenterede det mest akutte problem for institutionen på det tidspunkt, planerne blev lagt og beslutningerne taget.

Kulturplan 2000

Hvis nogen speciel skal nævnes i dag, må det blive daværende kulturminister Ole Vig Jensen. Han traf nemlig beslutning om i 1989 at sammenlægge Det Kongelige Bibliotek og Universitetsbiblioteksbibliotekets 1. afdeling, og selvom dette *ikke* grundlæggende ændrede ved planerne, muliggjorde det dog organisatoriske og betjeningsmæssige ændringer, vi knap havde troet på tidligere. Året efter d. 29. august 1990 satte han dernæst udbygningen af Det Kongelige Bibliotek på dagsordenen gennem sin storslåede *Anlægsplan 2000* i FFL for 1991, hvori Det Kongelige Biblioteks udbygninger på Havnefronten og et centralmagasin på Amager var prioriteret som nr. 1 og 2 blandt 7 store projekter. Om Amager hed det heri: "I det samlede projekt vedrørende Det Kongelige Bibliotek indgår endvidere, at man til afløsning af de nuværende utidssvarende fjernmagasiner bygger et centralmagasin i tilknytning til Københavns Universitets bygninger på Amager, som giver mulighed for en rationel opstilling af bibliotekets samlinger under forhold som tilgodeser sikrings- og bevaringsmæssige hensyn".

Arkitektkonkurrence 1993-94

I september 1993 udkrev Kulturministeriet en indbudt arkitektkonkurrence med 5 deltagere (se konkurrenceprogrammet: "*Arkitektkonkurrence 1993 - Det Kongelige Bibliotek Amager*" (Kulturministeriet, 1993, 17 s.)). I dommerkomiteen, der havde daværende kulturminister Jytte Hilden som en meget engageret og entusiastisk formand, ind-

gik foruden fagdommerne repræsentanter for Københavns Kommune, Københavns Universitet, Undervisningsministeriets Byggedirektorat og Ørestadsselskabet. Vinderen blev fundet i forsommeren året efter, og selvom der i dommerkomiteen var nogen uenighed, ikke mindst om arkitekturen, skal jeg understrege, at der ikke var nogen uenighed om, at det vindende projekt funktionelt var det uden sammenligning bedste ud fra formålet og konkurrencekravene. Det ydre formsprog kan man altid diskutere, men jeg tror, at også holdningen til bygningens arkitektur hos de fleste har ændret sig undervejs, efterhånden som man har fået syn for sagen.

Fremtidens mål

Forandringen fra et lukket magasin-ekspeditionsbibliotek i kontinentaleuropæisk tradition til et åben-hylde-bibliotek efter anglo-amerikansk inspiration blev altså først gennemført for Samfundsvidenskab og Jura i Fiolstræde, men det er mig magtpåliggende i dag at understrege, at næste etape på Amager omfatter det samme på Amager i en målestok, der mere end tredobler kapaciteten i den del af biblioteket, der ligger i Universitetets hovedkompleks, og som skal nedrives for at gøre plads til det nye fakultetsbyggeri senest i år 2001-2. Målet er et universitetsbibliotek, der kan og skal danne rammen om mange studerendes studieaktivitet under forhold, der gennem omgivelser og miljø føles så attraktive, at de vil benytte det i langt højere grad, end det sker i dag. Det har studenterne brug for, og dermed også Universitetet.

Centralmagasinet

Men bygningen, vi i dag præsenterer, er altså primært et *centralmagasin for den samlede institution*. Det er det første magasin siden 1906 bygget som sådan, og det er det første moderne magasin til Det Kongelige Bibliotek, der bygger på nutidens sagkundskab på bevaringsområdet, og endelig er nok det bedste magasin, der er bygget over jorden i Danmark. Ved indretningen og opfyldningen med samlinger har vi dog prioriteret universitetsbetjeningshensyn over nationale bevaringshensyn. Alle involverede har ikke været lige enige heri, men jeg har ment det forsvarligt ud fra en fast tro på Kulturministeriet og dets tilsagn om, at etape 2 følger umiddelbart efter etape 1. Det er altså ikke de mest *kostbare* samlinger, vi har anbragt her, men de mest *benyttede* ud fra en universitetsbiblioteksbetragtning. Magasinbygningen består af 7 magasinetager fordelt på en kælder alene med kompaktusreoler og 3 bygningsetager hver med dobbelthøje reoler og indskudte halvdæk. 3 af disse etager optages af Universitetsbiblioteks samlinger fra Fiolstræde, der jo, som alle her i dag vil vide, er Københavns Universitets Humanistiske Fakultets særlige brugssamling, samt det meste af Det gamle Kongelige Biblioteks Udenlandske Afdelings Nyere Samling (siden 1950), den del hvorfra der er størst udlån. Fællessamlingen efter 1990 er naturligvis også her. Med andre ord tjener magasinet også som en ny rationel fordelingscentral for udlån af den mest kurante udlånsliteratur til alle betjeningssteder. Vi vil, når vi er helt færdige med om-

flytningerne i størrelsesordenen ca. 170 hyldekilometer efter genindretningen af Fiolstræde, Amager og Slotsholmen, som følge af denne bygning kunne fraflytte 3 på enhver måde uhensigtsmæssige fjernmagasiner. I parentes bemærket er det det største og mest krævende omflytningsprojekt, en dansk kulturinstitution nogen sinde har været ude i. *Kontordelen* har endvidere muliggjort, at vi har kunne opsigte lejemålet i Skindergade i den indre by og integrere den *Instituttjeneste*, der servicerer universitetsinstitutterne, på en nye og mere rationel måde herude, hvor størsteparten af de relevante institutter trods alt er. Jeg har indtryk af, at alle parter er glade for den løsning.

Tak

På Det Kongelige Biblioteks vegne skal der afslutningsvis på denne festdag lyde en varm tak til såvel Kulturministeriet som de mange samarbejdspartnere på Universitetet, i Byggedirektoratet, Rådgiverfirmaerne, Kommunen og Ørestadsselskabet, til de firmaer, der har udført opgaven, og til det personale, der har slidt med både bygge- og indflytningsopgaverne.

Sidst, men ikke mindst skal der lyde en tak til den engelske universitetsbiblioteksarkitekt Harry Faulkner-Brown, der har gjort os den store glæde at komme til stede her i dag. Faulkner-Brown er, kan jeg vist roligt sige, verdensberømt som arkitekt på dette særlige område, og repræsenterer m.a.o. den højeste sagkundskab inden for moderne universitetsbiblioteksbyggeri. Han har været Det Kongelige Biblioteks helt sær-

lige rådgiver under planlægningen af og gennemførelsen af arkitektkonkurrencen og i alle de indledende byggefaser.

Kære kulturminister.
Den franske forfatter Diderot har engang karakteriseret taknemmeligheden som en last, som man som enhver anden last gerne vil slippe af med!

Og selvom vi har ventet i mange år på dette, der nu er realiseret, vil jeg slutte med at sige, at vi trods fortidens synder i dag har meget at være dig, dine forgængere og dit ministerium taknemmelig for, uden at det derfor skal lægges os til last.

Derfor TAK.